

УДК УДК 331.45

DOI 10.31651/2524-2660-2018-10-11-99-102

ТКАЧЕНКО Вадим Володимирович

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки вищої

школи і освітнього менеджменту

Черкаського національного університету

імені Богдана Хмельницького

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ПИТАНЬ БЕЗПЕКИ ТА ГІГІЄНИ ПРАЦІ У КОНТЕСТІ НОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Аналізуються проблеми охорони праці в Україні. Підкреслюється багатогранність феномену охорони праці, представлені економічні та соціальні аспекти поліпшення умов охорони праці, висвітлюються основні проблеми стану охорони праці та визначаються шляхи покращення підготовки майбутніх фахівців охорони праці в сучасних умовах.

***Ключові слова:** охорона праці, законодавство щодо охорони праці, економічне значення охорони праці, соціальне значення охорони праці, підготовка фахівців з охорони праці.*

Постановка проблеми. Відповідно до прийнятої нової Концепції реформування системи управління охороною праці в Україні від 12.12.2018 р. № 989 – р. постає проблема переосмислення та удосконалення всієї системи підготовки майбутніх фахівців з охорони праці.

Мета дослідження: проаналізувати проблеми охорони праці в Україні. Підкреслити багатогранність феномену охорони праці, представити економічні та соціальні аспекти поліпшення умов охорони праці, висвітлити основні проблеми стану охорони праці та визначити шляхи покращення підготовки майбутніх фахівців охорони праці в сучасних умовах.

Викладення основного матеріалу. Державна політика з питань охорони праці в Україні регулюється законодавчими та нормативно-правовими актами, зокрема Законом України «Про охорону праці» від 14 жовтня 1992 р. Цей Закон визначає основні положення щодо реалізації конституційного права громадян про охорону їх життя і здоров'я в процесі трудової діяльності, регулює за участі відповідних державних органів відносини між власником підприємства, установи й організації або уповноваженим ним органом і працівником з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і встановлює єдиний порядок організації охорони праці в Україні [1].

Відповідно до Закону України «Про охорону праці» [2] не допускаються до роботи працівники, у тому числі посадові особи, які не пройшли навчання, інструктаж і перевірку знань з охорони праці. У разі виявлення у працівників, у тому числі посадових осіб, незадовільних знань з питань охорони праці, вони повинні у місячний строк пройти повторне навчання і перевірку знань. Вивчення основ охорони праці, а також підготовка та підвищення кваліфікації спеціалістів з охорони праці з урахуванням особливостей виробництва відповідних об'єктів економіки забезпечуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері освіти і науки, в усіх навчальних закладах за програмами, погодженими із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці.

Як результат постає питання підготовки дипломованих фахівців з охорони праці, яке у свою чергу є досить дискусійним і на сьогоднішній день, адже довгий час превалювала думка що охорона праці не є окремою галуззю, а тому цим питанням мають опікуватись добре підготовлені фахівці окремої, конкретної, галузі виробництва. Наприкінці 70-х років минулого століття була спроба готувати таких фахівців у рамках підвищення кваліфікації спеціалістів певної галузі, які мають вищу освіту і певний досвід роботи в цій галузі. Для цього було відкрито підготовку за напрямом «Охорона праці» в рамках спеціальних факультетів підготовки спеціалістів за новими перспективними напрямами науки і техніки, які було створено у ряді провідних ЗВО країни. У 1995

р. перейшли до підготовки дипломованих інженерів з охорони праці в рамках спеціалізації у гірництві, будівництві, машинобудівництві, сільському господарстві тощо [3].

Окремих публікацій, в яких би обговорювались переваги тієї чи іншої форми підготовки фахівців з охорони праці, практично не було. Постановою КМУ України від 13.12.2006 р. №1719 вперше в нашій країні було передбачено підготовку бакалаврів за напрямом «Охорона праці», а постановою КМУ України від 27.08.2010 р. №787 передбачено підготовку спеціалістів і магістрів за цим же напрямом за галузями господарства [там само].

Однак, наприкінці минулого року, КМУ України від 12.12.2018 р. №989 – р. схвалив Концепцію реформування системи управління охороною праці в Україні. В даному документі прийняте рішення з метою створення національної системи запобігання виробничим ризикам для забезпечення ефективної реалізації права працівників на безпечні та здорові умови праці.

Також зазначається, що реалізація Концепції забезпечить створення механізму формування та функціонування національної системи запобігання виробничим ризикам і заохочення до створення безпечних і здорових умов праці, а також приведення її у відповідність з міжнародними нормами Європейського Союзу з безпеки та гігієни.

Це своєю чергою сприятиме:

1. Підвищенню рівня захисту життя та здоров'я працівників;
2. Зниженню рівня та зменшенню частоти виробничого травматизму, аварій і професійних захворювань;
3. Підвищенню ефективності діяльності інспекції праці;
4. Підвищенню відповідальності роботодавців за створення належних умов праці та безпечного виробничого середовища;
5. Спрощенню законодавства щодо безпеки і гігієни праці та зменшенню адміністративного і регуляторного навантаження на роботодавця;
6. Покращенню інвестиційного клімату в Україні тощо. Також затверджено план заходів щодо реалізації Концепції [4].

Також в новій Концепції реформування системи управління охороною праці в Україні наголошується на тому, що існуючі проблеми з підготовкою фахівців з питань безпеки та гігієни праці призводять до дефіциту кваліфікованих кадрів, які повинні забезпечувати організацію запобіжних заходів для створення належних, безпечних і здорових умов праці.

Недостатньою є робота з підвищення обізнаності та інформування суспільства про безпеку та гігієну праці з метою формування культури профілактики нещасних випадків і професійних захворювань.

Потребують удосконалення принципи участі у формуванні та реалізації державної політики у сфері безпеки та гігієни праці усіх заінтересованих сторін: представників сторін соціального діалогу, професійних асоціацій, експертів з безпеки та гігієни праці, а також громадськості.

Недостатнє залучення засобів масової інформації, інформаційних ресурсів та Інтернету для забезпечення обізнаності працівників у сфері безпеки та гігієни праці не дає змоги застосовувати всі інструменти для пропаганди безпечної праці.

Беззаперечним є той факт, що охорона праці – проблема складна і багатогранна. У сучасній науці особливо підкреслюється багатоаспектність феномену охорони праці, який сприймається водночас як соціальне та економічне явище, яке важливе для забезпечення гармонійного розвитку кожного працівника, процвітання суспільства і держави. Проте нинішній рівень науково-технічного прогресу та соціально-економічні орієнтири розвитку сучасного суспільства не спроможні створити сприятливі умови для забезпечення добробуту людини, збереження її здоров'я. Особливо гостро ця проблема постає на промислових підприємствах, де зберігається переважно застаріла матеріально-технічна база виробництва при незадовільних обсягах фінансування заходів з охорони праці. Усе це призводить до високого рівня травматизму і, як наслідок, до збільшення витрат підприємства та держави на виплати й компенсації потерпілим. Тому вкрай необхідним є вдосконалення системи охорони праці як важливого фактора підвищення ефективності виробництва на підставі детального дослідження економічних і соціальних її аспектів [1].

Як результат, беручи до уваги всі вище зазначені проблеми та невирішені питання сучасного стану охорони та гігієни праці в Україні, перед сучасним ЗВО постає актуальна проблема

підготовка фахівця з Охорони праці нового формату, який би задовольняв потреби сучасного суспільства і відповідав його вимогам.

Висновки і перспективи подальших досліджень. На сьогоднішній день, ми вважаємо недостатньою готувати майбутніх працівників з охорони праці лише в контексті чотирьох напрямів (правові та організаційні питання; гігієна праці та виробнича санітарія; безпека виробництва; пожежна безпека виробництва). Не враховані гендерні потреби та особливості працівників, які є важливими у зв'язку з відкриттям раніше заборонених професій для жінок.

Підготовка фахівця з охорони праці повинна передбачати вивчення ряду освітніх дисциплін, які б у свою чергу розкрили сутність вище зазначених проблем. Необхідним є розробка нових соціально-економічних дисциплін та спецкурсів для підготовки майбутніх фахівців з охорони праці, які б відповідали вимогам сучасного суспільства.

Список використаної літератури та джерел

1. Романів Л. В., Бабух І. Б. Охорона праці в Україні: проблеми, досвід, перспективи. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20144\(108\)/sep20144\(108\)_222_RomanivLV,BabukhIB.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20144(108)/sep20144(108)_222_RomanivLV,BabukhIB.pdf)
2. Закону України «Про охорону праці». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>
3. Зацарний В.В. Підготовка фахівців у галузі охорони праці в Україні. URL: [file:///C:/Users/hp/Downloads/vhad_2012_59_7%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/hp/Downloads/vhad_2012_59_7%20(1).pdf)
4. КОНЦЕПЦІЯ реформування системи управління охороною праці в Україні. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/5c1/286/e39/5c1286e39925f886438402.do>
5. Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо кваліфікаційним рівнем спеціаліста та магістра: постанова КМУ від 27.08.2010 р. №787. URL: <http://www.osvita.org.ua>
6. КОНЦЕПЦІЯ реформування системи управління охороною праці в Україні. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/5c1/286/e39/5c1286e39925f886438402.do>
7. Конституція України Із змінами, внесеними Законами України від 8 грудня 2004 року N 2222-IV, від 1 лютого 2011 року N 2952-VI, від 19 вересня 2013 року N 586-VII, від 21 лютого 2014 року N 742-VII, від 2 червня 2016 року N 1401-VIII. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>
8. Слободянюк Ю.Ю., Крот Р.В. Сучасний стан охорони праці в Україні. URL: file:///C:/Users/hp/Downloads/znpvnutn_2014_1_9.pdf

References

1. Romanov LV, Babukh I. B. Labor protection in Ukraine: problems, experience, perspectives. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20144\(108\)/sep20144\(108\)_222_RomanivLV,BabukhIB.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20144(108)/sep20144(108)_222_RomanivLV,BabukhIB.pdf)
2. The Law of Ukraine "On Occupational Safety". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>
3. Zatsarniy V.V. Training of specialists in the field of labor protection in Ukraine. URL: [file:///C:/Users/hp/Downloads/vhad_2012_59_7%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/hp/Downloads/vhad_2012_59_7%20(1).pdf)
4. CONCEPT of reforming the system of labor protection management in Ukraine. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/5c1/286/e39/5c1286e39925f886438402.do>
5. About the list of directions on which specialists are trained in higher educational institutions at the educational qualification level of a specialist and master: the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 27, 2010, No. 787. URL: <http://www.osvita.org.ua>
6. CONCEPT of reforming the system of labor protection management in Ukraine. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/5c1/286/e39/5c1286e39925f886438402.do>
7. Constitution of Ukraine. Amendments introduced
Laws of Ukraine No. 2222-IV of December 8, 2004, No. 2952-VI of February 1, 2011, No. 586-VII of September 19, 2013, No. 742-VII of February 21, 2014, No. 1401- VIII URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>
8. Slobodyanyuk Yu.Yu., Krot R.V. The current state of labor protection in Ukraine. URL: file:///C:/Users/hp/Downloads/znpvnutn_2014_1_9.pdf

Tkachenko V. Preparation experts on safety and health in the new concept contest reform safety management in ukraine

Introduction. *Problems of labor protection in Ukraine are analyzed. Emphasizes the diversity of the phenomenon of labor protection, presents the economic and social aspects of improving the conditions of labor protection, highlights the main problems of the state of labor protection and identifies ways to improve the training of future occupational health and safety professionals in modern conditions.*

Purpose. *To analyze the problems of labor protection in Ukraine. To emphasize the complexity of the phenomenon of labor protection, to present the economic and social aspects of improving the conditions of labor protection, to highlight the main problems of the state of occupational safety and to identify ways to improve the training of future occupational safety and health professionals in today's environment.*

Methods. *The study used the theoretical method of research.*

Results. *It inadequate to prepare future workers for occupational safety only in the context of four areas (legal and organizational issues, occupational health and industrial sanitation, production safety, fire safety of production). Gender needs and peculiarities of workers that are important in connection with the opening of previously prohibited occupations for women are not taken into account.*

Conclusion. *The training of a specialist in occupational safety should include the study of a number of educational disciplines, which in turn would reveal the essence of the above mentioned problems. It is necessary to develop new socio-economic disciplines and special courses for the training of future specialists in the field of occupational safety, which would meet the requirements of modern society.*

*Одержано редакцією 10.09.2018
Прийнято до публікації 18.09.2018*